

ZDRADA MAŁŻEŃSKA
JAKO RAŻĄCA NIEWDZIĘCZNOŚĆ UZASADNIAJĄCA
ODWOŁANIE DAROWIZNY PRZEZ TEŚCIÓW.
ANALIZA ORZECZNICTWA

Marital infidelity as a gross ingratitude justifying the cancellation of the donation made by the in-laws. Analysis of judicial decisions

Donation is a legal act that is a common occurrence, especially in family relationships. It is voluntary in nature, which means that the donator cannot expect any benefits in return from the recipient. It is not out of the question, however, that they can expect gratitude from the person who receives a donation – and, quite often, they receive the aforementioned gratitude. Nonetheless, the legislator decided (in the Article 898 § 1 of the Polish Civil Code) that a donator may cancel a donation if the recipient has committed gross ingratitude towards them. Due to the existence of this article, the idea of analyzing the judicial decisions of the Polish courts regarding the possibility of canceling the donation made by the in-laws to their son or daughter-in-law who committed marital deception was developed. Infidelity is, without a doubt, a deed that undoubtedly impacts a person who is betrayed; however, the issue to consider is the possibility of qualifying the marital infidelity as a manifestation of gross ingratitude towards the in-laws as the donators, providing them with a reason to cancel their donation.

Keywords: donation, marital infidelity, gross ingratitude

Słowa klucze: darowizna, zdrada małżeńska, rażąca niewdzięczność

Wprowadzenie

W 1990 r. syn państwa M. zawarł małżeństwo i wraz z żoną zamieszkał w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, w którego prowadzeniu od zawsze im pomagał. Wzajemne relacje całej czwórki układały się znakomicie, z czasem na świat przyszły wnuki państwa M., jednak z upływem lat oni sami coraz bardziej podupadali na zdrowiu. W opiekę nad chorowitą teściową angażowała się przede wszystkim jej synowa. Dlatego po osiągnięciu wieku emerytalnego państwo M. zdecydowali się przekazać na mocy darowizny swoje gospodarstwo synowi i jego żonie, uzyskując w ten sposób zabezpieczenie emerytalne.

Powyższa historia jest tylko jedną z wielu, z jakimi można spotkać się każdego dnia. Ludzie przekazują sobie w darowiznie firmy, prawo własności do mieszkania, samochody, pieniądze i wiele innych

---

¹ Doktor habilitowany nauk prawnych, profesor w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, członek Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo z siedzibą w Rzymie oraz Stowarzyszenia Kanonistów Polskich. W badaniach naukowych zajmuje się przede wszystkim prawem małżeńskim i rodzinnym, zarówno państwowym, jak i kanonicznym, a także prawem pracy.

rzeczy. Często dochodzi do tego w relacjach rodzinnych, pomiędzy rodzicami a dziećmi (wnukami) lub pomiędzy współmałżonkami. Niestety bywa i tak, że obdarowane małżeństwo następnie rozpada się, dochodzi do rozwodu², a jego przyczynę nadzwyczaj często stanowi zdrada małżeńska³. Ta z kolei, co nie ulega wątpliwości, niszczy relacje i choć uderza przede wszystkim w osobę zdradzoną, to powoduje także cierpienie innych członków rodziny, w tym rodziców i dzieci. Bywa, że w takich okolicznościach, rozżaleni sytuacją i zawiedzeni okolicznościami darczyńcy, chcą odwołać darowiznę i odzyskać przekazany majątek. Zastanawiają się wówczas, czy jest to możliwe.

Odpowiedzi na to pytanie udziela prawodawca polski, postanawiając w art. 898 § 1 k.c., iż „Darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności”. Jest to jednak odpowiedź bardzo ogólna, niedefiniująca (i słusznie) poszczególne pojęcia, które zawiera, i niewskazująca kryteriów oceny. Te bowiem zostały pozostawione nauce i orzecznictwu wytyczającemu w tej materii kierunki właściwej interpretacji.

1. Istota umowy darowizny

Zgodnie z treścią art. 888 § 1 k.c. przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swojego majątku. Ta krótka definicja zawiera w sobie cały szereg elementów, które stanowią istotę darowizny, powodując w konsekwencji, że gdyby ich zabrakło, cel, dla którego darowizna została ustanowiona, straciłby swoje znaczenie.

W pierwszej kolejności darowizna jest umową, a zatem czynnością prawną dwustronną, ale jednostronnie zobowiązującą⁴. Podmiotem tej umowy wyłącznie zobowiązanym do spełnienia świadczenia jest bowiem darczyńca⁵. Umowa darowizny jest jednocześnie szczególną czynnością prawną w tym sensie, że ma charakter nieodpłatny. Oznacza to, że świadczenie dokonywane przez darczyńcę nie może nastąpić z zamiarem uzyskania od obdarowanego innego świadczenia, wzajemnego, którego wartość jest taka sama lub zbliżona do świadczenia pierwotnego⁶. Innymi słowy darczyńca dokonuje świadczenia, nie żądając w zamian niczego majątkowego, a jedynie dla satysfakcji, że sprawił obdarowanemu przyjemność i zaskarbił sobie tym jego wdzięczność⁷. Tym darowizna różni się od innych czynności prawnych, że dokonywana jest nie dla osiągnięcia określonych korzyści, ale w celu wyświadczenia komuś dobrodziejstwa, własnego zadowolenia z uczynionej drugiemu przyjemności czy chęci udzielenia wsparcia osobie znajdującej się w potrzebie. Bywa również dowodem wdzięczności, czasem dokonywana jest z pobudek altruistycznych, dla realizacji celów charytatywnych czy okazania przyjaźni czy uznania. Zdarza się, że jest przemyślana i zaplanowana, ale może być również wynikiem działania powodowanego potrzebą chwili⁸. Niezależnie od tego jej istotą jest korzyść osiągnięta przez tylko jedną stronę

---

2 W 2016 r. zostało zawartych 193 455 małżeństw, zaś rozwiązanych przez rozwód 63 497 – por. Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny 2017*, Warszawa 2017, s. 189.

3 Na 63 497 rozwodów niedochowanie wierności małżeńskiej stanowiło wyłączną przyczynę rozkładu pożycia małżeńskiego w 4528 przypadkach, zaś w kolejnych 9401 zdrada została uznana za jedną z kilku przyczyn tego rozkładu – por. tamże, s. 245.

4 Por. L. Stecki, *Darowizna*, Toruń 1998, s. 18; S. Dmowski, *Art. 888*, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I*, G. Bieniek (red.), wyd. 4, Warszawa 2002, s. 585; Z. Gawlik, *Art. 888*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna*, A. Kidyba (red.), wyd. 2, LEX 2014, nr 2.

5 Por. M. Warciński, *Odwołanie darowizny wykonanej*, Warszawa 2012, s. 2.

6 M. Kosiór, *Sposoby i skutki odwołania darowizny w prawie cywilnym ze szczególnym uwzględnieniem nieruchomości*, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2015/4, s. 190.

7 Por. M. Warciński, *Glosa do wyroku SN z dnia 28 marca 2012 r., V CSK 179/11*, *Orzecznictwo Sądów Polskich* 2013/3/31, s. 215.

8 Por. Z. Gawlik, *Art. 888*, [w:] *Kodeks cywilny...*, A. Kidyba (red.), LEX 2014, nr 1.

umowy. Z tego powodu o darowiźnie często mówi się jako o akcie szczodrobliwości⁹, choć obecne prawo nie wymaga szczególnie wyraźnego zamiaru obdarowania (*animus donandi*), nie dokonuje się też oceny ludzkiej psychiki w tym celu, aby poznać rzeczywiste motywy działania darczyńcy¹⁰.

Brak odpłatności nie oznacza jednak, że darowizna nie może zostać uczyniona z wdzięczności za okazaną życzliwość oraz że darczyńca nie może spodziewać się od obdarowanego wdzięczności z powodu darmowego przysporzenia. Umowa darowizny wytwarza bowiem pomiędzy jej stronami stosunek etyczny, z którego wynikają ciężący na obdarowanym moralny obowiązek wdzięczności¹¹, ogólnoludzka powinność dbałości o interesy darczyńcy, niesienia mu pomocy i opieki w potrzebie¹². Wprawdzie nie stanowią one zobowiązania obdarowanego w ścisłym (jurydycznym) tego słowa znaczeniu¹³, nie znaczy to jednak, że nie istnieją. A szczególnego znaczenia nabierają wówczas, gdy stronami umowy darowizny są członkowie rodziny.

Tak było w sytuacji wskazanej we wprowadzeniu do niniejszego studium, stanowiącej stan faktyczny oceniany w wyroku Sądu Najwyższego z 28 marca 2012 r.¹⁴ W innym wyroku, z 27 czerwca 2014 r.¹⁵, Sąd Najwyższy rozpatrywał sprawę, w której pozwanym był zięć darczyńcy. Córka powoda zawarła małżeństwo w 1990 r., jednak jej trudna sytuacja finansowa powodowała, że przez pierwsze pięć lat założoną przez nią rodzinę utrzymywał jej ojciec. On także dawał pozwanemu pieniądze, które miały mu pomóc w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, a w konsekwencji w znalezieniu pracy, wielokrotnie pożyczał także pozwanemu znaczne sumy pieniędzy, a w 1998 r. darował córce i zięciowi prawo do lokalu mieszkalnego. W innej sprawie w 1995 r. powodowie przenieśli na swoją córkę i jej męża prawo własności nieruchomości¹⁶. Podobnie było również w sprawie rozpatrzonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r.¹⁷ Tutaj pozwany zawarł małżeństwo z córką powódki w 1996 r. Małżonkowie początkowo zamieszkali w mieszkaniu należącym do powódki, ale niedługo postanowili je sprzedać, aby uzyskać środki finansowe, które wraz z oszczędnościami małżonków, książeczkami mieszkaniowymi pozwanego i kredytem pozwoliły na dobudowanie kondygnacji w domu, w którym mieszkali powódka z mężem (na piętrze) oraz jej syn z rodziną (na parterze). W 2001 r. pomiędzy stronami została zawarta umowa darowizny, na mocy której powódka darowała na rzecz swojej córki i pozwanego udział wynoszący ¼ części samodzielnego lokalu mieszkalnego wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej.

Przykłady takich spraw można byłoby mnożyć, istotne dla aktualnych rozważań jest jednak to, co łączy je wszystkie, a mianowicie że w każdym z tych stanów faktycznych doszło do zdrady małżeńskiej, w wyniku której rozpadły się małżeństwa obdarowanych. Skutkiem zaś takiego stanu rzeczy stała się chęć darczyńcy bądź darczyńców odwołania darowizny uczynionej na rzecz niewiernego zięcia/synowej, które to odwołanie miałyby być motywowane faktem rażącej niewdzięczności obdarowa-

---

9 *Ibidem*; wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 24 listopada 2015 r., XVIII C 346/15, POSP; K. Bączyk-Rozwadowska, *Glosa do wyroku SN z dnia 28 marca 2012 r., V CSK 179/11*, „Przeгляд Sądowy” 2013/3, s. 134.

10 Por. M. Warciński, *op. cit.*, s. 3.

11 Por. S. Dmowski, *Art. 888*, [w:] *Komentarz...*, G. Bieniek (red.), s. 618; J. Jeziorek, *Art. 888*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, E. Gniewek (red.), Warszawa 2008, s. 1401; M. Safjan, *Art. 888*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, K. Pietrzykowski (red.), t. II, wyd. 6, Warszawa 2011, s. 891; Z. Gawlik, *Art. 888*, [w:] *Kodeks cywilny...*, A. Kidyba (red.), nr 10.

12 Wyrok Sądu Najwyższego z 26 września 2000 r., III CKN 810/2000, Lex Polonica nr 381977.

13 Por. tamże.

14 V CSK 179/11, LEX nr 1211874.

15 I CSK 493/13, LEX nr 1537258.

16 Wyrok Sądu Najwyższego z 11 marca 2003 r., V CKN 1829/2000, LEX nr 121728.

17 I ACa 1022/15, LEX nr 2024133.

nego względem darczyńcy. Nieuchronne staje się zatem pytanie, czym jest owa rażąca niewdzięczność i czy rzeczywiście jej znamiona wyczerpuje zdrada małżeńska.

2. Pojęcie rażącej niewdzięczności

W cytowanym już art. 898 § 1 k.c. prawodawca stwierdza, że darczyńca może odwołać darowiznę, jeśli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Aż tyle i tylko tyle, bowiem owa rażąca niewdzięczność pozostaje zwrotem niedookreślonym, prawodawca ani nie podaje żadnej jej legalnej definicji, ani nawet w sposób pośredni nie wskazuje kryteriów, na podstawie których możliwe byłoby jej skonstruowanie¹⁸. A ponieważ brakuje reguł, które pozwalałyby na automatyczną ich aplikację w określonych sytuacjach, o tym, czy postępowanie danej osoby było rażąco niewdzięczne, rozstrzyga w każdym konkretnym przypadku sąd, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności danej sprawy, a także zwyczaje i normy społeczne obowiązujące w środowisku, w którym funkcjonują obie strony, oraz ich wzajemne relacje, w tym stopień bliskości¹⁹.

I rzeczywiście analiza orzecznictwa w tym zakresie pozwala na wyciągnięcie konstruktywnych wniosków. Przede wszystkim natomiast trzeba powiedzieć, że w kontekście poruszanego tu zagadnienia zdrady małżeńskiej jako motywu odwołania darowizny uczynionej przez teściów jako istotne jawi się rozróżnienie pomiędzy rażąco niewdzięcznością wobec samego darczyńcy a wobec osób mu bliższych.

2.1. Rażąca niewdzięczność wobec darczyńcy

Jak zostało podkreślone już wyżej, choć darowizna ma charakter nieodpłatny, to jednak okazana przez darczyńcę szczodroblivość nakłada na obdarowanego zobowiązanie natury etycznej do okazywania darczyńcy wdzięczności. Ta z kolei, jak zostało wyjaśnione w jednym z wyroków, oznacza nakaz postępowania względem darczyńcy w sposób nacechowany życzliwością i dbałością o jego dobrostan. Niewdzięczność, jako przeciwieństwo wdzięczności, oznacza natomiast postępowanie nieliczące się z odczuciami, potrzebami i dobrem darczyńcy, które może mu przyczynić negatywnych odczuć i obiektywnych szkód²⁰. Nie oznacza to jednak, że każda postawa obdarowanego odebrana negatywnie przez darczyńcę wyczerpie znamiona niewdzięczności wymagane w treści art. 898 § 1 k.c. Ustawodawca bowiem nie bez powodów czyni istotne rozróżnienie, posługując się terminem niewdzięczności „rażącej” dla odróżnienia jej od niewdzięczności, która może być kwalifikowana jako „zwykła”. „Pomiędzy ową niewdzięcznością a niewdzięcznością »rażącą« istnieje bowiem cała gama różnorodnych negatywnych zachowań obdarowanego względem darczyńcy, których nie sposób uznać za uzasadniające odwołanie bezpłatnego przysporzenia, jakim jest darowizna. W ten sposób ustawodawca niejako *a priori* przewidział możliwość występowania różnorodnych konfliktów między stronami takiej umowy w przyszłości i uznał, że zasada trwałości umów powinna mieć w takich sytuacjach decydujące znaczenie”²¹. Innymi słowy nie każdy konflikt w rodzinie, nie każde nieporozumienie, zwłaszcza że ich odbiór może być nacechowany znacznym subiektywizmem, uzasadnia odwołanie darowizny. Gdyby tak było, owo darmowe

---

¹⁸Nie oznacza to jednak, że ów brak definicji należy ocenić negatywnie. Jak bowiem zauważył Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 23 marca 2016 r. (LEX nr 2024133), ów brak „umożliwia objęcie ochroną darczyńcy w tych wszystkich wypadkach, kiedy obiektywnie i zarazem subiektywnie oceniane naganne zachowanie obdarowanego budzi ostry sprzeciw jako tak dalece niewłaściwe i przykre dla darczyńcy, że klóciłoby się z elementarnym poczuciem przyzwoitości odmówienie darczyńcy prawa unicestwienia skutków darowizny”.

¹⁹Por. A. Janas, *Art. 898, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa (art. 765–921(16))*, M. Fras, M. Habdas (red.), WKP 2018, nr 7.

²⁰Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r., LEX nr 2024133.

²¹*Ibidem*.

przysporzenie narażone byłoby na ogromne niebezpieczeństwo wynikające choćby z działania pod wpływem emocji czy chwilowego gniewu. Dlatego, jak podkreśla się w doktrynie, niewdzięczność powinna być relatywizowana do dominujących w społeczeństwie ocen czy norm moralnych, a nie do ocen czy norm żywionych przez samego darczyńcę (który może być w szczególności wyraźnie przewrażliwiony na swoim punkcie)²², choć kryterium subiektywne (czyli punkt widzenia samego darczyńcy) również nie może zostać pominięte²³. Choć oczywiście każda sytuacja jest inna i wymaga odrębnej oceny, to jednak analiza orzecznictwa pozwala na wskazanie pewnych kryteriów, którymi należy się kierować. W pierwszej zatem kolejności podkreśla się, że niewdzięczność rażąca powinna być rozumiana w powiązaniu z owym etycznym charakterem obowiązku wdzięczności jako podejmowanie nacechowanych złą wolą i nieznajdujących usprawiedliwienia w okolicznościach działań, które w sposób oczywisty muszą być boleśnie odczute również przez darczyńcę²⁴. Podstawowym elementem jest zatem wola obdarowanego, którego działanie wyczerpywało znamiona rażącej niewdzięczności przede wszystkim w sytuacji, gdy będzie skierowane przeciwko darczyńcy świadomie, rozmyślnie i w nieprzyjaznym zamiarze oraz zostanie ukierunkowane na wyrządzenie mu krzywdy lub szkody majątkowej²⁵. Choć więc przyjmuje się, że działanie obdarowanego przybiera postać rażącej niewdzięczności, jeśli postępuje on w taki sposób, który w świetle istniejących reguł moralnych i prawnych świadczy o tym, że darczyńca odczuwa to zachowanie wysoce ujemnie²⁶, to jednak samo obiektywne naruszenie prawa lub zasad moralnych, nawet w znacznym stopniu, skutkujące ewidentnie nagannym etycznie czy prawnie zachowaniem obdarowanego, nie może być jeszcze zakwalifikowane jako rażąca niewdzięczność, jeśli nie ustali się motywów czy intencji – zdecydowanie nagannych – jakimi kierował się obdarowany²⁷. W konsekwencji znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują działania nieumyślne, niezamierzone²⁸, tym bardziej popełnione w uniesieniu bądź w rozdrażnieniu. Zwraca się również uwagę, że niekiedy ów stan wzburzenia bywa spowodowany zachowaniem się lub działaniem samego darczyńcy²⁹. Dlatego ustalając, czy w danym przypadku mamy rzeczywiście do czynienia z rażąca niewdzięcznością, należy zawsze przeanalizować motywy zachowań obdarowanego, w tym m.in. czy nie były one powodowane lub wręcz prowokowane przez darczyńcę³⁰. W kontekście omawianego tu zagadnienia – mianowicie

---

22 K. Mularski, *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny*, t. II, *Komentarz. Art. 450–1088*, II, M. Gutowski (red.), Warszawa 2016, nr 12.

23 Z jednej bowiem strony nie sposób opierać takiej oceny jedynie na wyobrażeniach darczyńcy, które mogą okazać się sprzeczne ze zdrowym rozsądkiem, z drugiej zaś strony nie można tu lekceważyć osobistych stosunków łączących darczyńcę z obdarowanym, które mogą przecież uzasadniać ostrzejsze potępienie niektórych zachowań tego ostatniego. Por. G. Karaszewski, *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. II, J. Ciszewski (red.), LexisNexis 2014, nr 17.

24 Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r., LEX nr 2024133; także wyrok Sądu Najwyższego z 17 listopada 2011 r., IV CSK 113/11, LEX nr 1111009. Na konieczność istnienia złej woli w działaniu obdarowanego zwraca się również uwagę w doktrynie, por. S. Rejman, [w:] *Kodeks cywilny: komentarz, t. 2, ks. 3, Zobowiązania*, J. Ignatowicz (red.), Warszawa 1972, s. 1744; M. Safjan, *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny...*, t. II, K. Pietrzykowski (red.), s. 892; S. Babiarczyk, *Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym*, WKP 2019, nr 12.5; K. Mularski, *Art. 898*, [w:] *Kodeks...*, t. II, M. Gutowski (red.), nr 18. Odmienny pogląd prezentuje Leopold Stecki, którego zdaniem nie jest wymagana wyraźna zła wola, wystarczy świadomość wyrządzenia krzywdy – por. L. Stecki, *Umowa darowizny*, Warszawa–Poznań 1974, s. 178; L. Stecki, [w:] *System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, J. Rajski (red.), t. VII, wyd. 1, Warszawa 2001, s. 355.

25 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 marca 2012 r., V CSK 179/11, LEX nr 1211874; wyrok Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CKN 1599/00, LEX nr 53220.

26 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 26 września 2000 r., III CKN 810/2000, Lex Polonica nr 381977. Por. także W. Czachórski, *Zobowiązania – zarys wykładu*, Warszawa 1999, s. 487.

27 Por. L. Stecki, [w:] *System prawa...*, t. VII, s. 356; M. Safjan, *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny...*, K. Pietrzykowski (red.), s. 892–893.

28 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 marca 2012 r., V CSK 179/11, LEX nr 1211874; wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2000 r., II CKN 280/00, LEX nr 52563.

29 Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 20 grudnia 2012 r., I ACa 1234/12, POSP.

30 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 30 września 1997 r., III CKN 170/97, LEX nr 50614.

zdrady małżeńskiej jako rażącej niewdzięczności wobec teściów – kwestia prowokacji ma raczej niewielkie znaczenie. Natomiast znacznie bardziej aktualna jest inna kwestia, równie często poruszana, a dotycząca konfliktów rodzinnych. W wyroku z 23 marca 2016 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi, referując uzasadnienie sądu okręgowego w tej samej sprawie, przytoczył zawartą w nim opinię, że „czyny dowodzące niewdzięczności muszą zatem świadczyć o znacznym natężeniu złej woli obdarowanego i nie uzasadnia odwołania darowizny dopuszczenie się przez obdarowanego takich czynów, które w danych okolicznościach i warunkach nie wykraczały poza zwykłe przypadki życiowych, rodzinnych konfliktów”. Ze stwierdzeniem tym trudno się nie zgodzić, choć z pewnością trzeba wyrazić wątpliwość co do jego adekwatności wobec stanu faktycznego rzecznej sprawy. Do tego zagadnienia przyjdzie jeszcze jednak powrócić w dalszej części studium. Aktualnie istotne jest, że w tej kwestii linia orzecznicza jest stała i zgodna, jako że incydentalne sprzeczki, rodzinne nieporozumienia czy nawet umyślne działanie obdarowanego, niewychodzące jednak poza ramy zwykłych konfliktów rodzinnych w określonym środowisku, nie mogą być przyjmowane jako argumenty na rzecz rażącej niewdzięczności, a tym samym stać się podstawą odwołania darowizny³¹.

Analiza orzecznictwa pozwala na wskazanie jeszcze wielu innych czynów i działań, które nie mogą być kwalifikowane jako przejawy rażącej niewdzięczności obdarowanego oraz takich, które wyczerpują jej znamiona. Ponieważ dla kwestii szczegółowej, jaką jest rozpatrywana w tym kontekście zdrada małżeńska, nie mają one większego znaczenia, dlatego zostaną w tym miejscu jedynie zasygnalizowane. I tak argumentem na rzecz rażącej niewdzięczności nie może być zawiedzione oczekiwanie darczyńcy co do należytego zajmowania się przez obdarowanego przedmiotem darowizny³², nieudzielenie przez obdarowanego pomocy darczyńcy w pracach rolnych i w opiece nad dzieckiem³³. I *a contrario* przejawem naruszenia etycznego obowiązku wdzięczności jest przede wszystkim dopuszczenie się względem darczyńcy przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu³⁴, ale także pozostawienie darczyńcy bez koniecznej pomocy³⁵, zwłaszcza w chorobie lub wobec osób starszych³⁶, obmawianie go wobec osób trzecich o postępowanie, które godzi w jego dobre imię³⁷.

2.2. Rażąca niewdzięczność wobec osób bliskich darczyńcy

W treści art. 898 § 1 k.c. zapisano wyraźnie, że darczyńca może odwołać darowiznę, jeśli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Literalna wykładnia tego przepisu prowadzi zatem do wniosku, że rażąca niewdzięczność ze strony obdarowanego powinna być skierowana wobec darczyńcy, a nie innej osoby³⁸. Gdyby zatem poprzestać na tym tylko stwierdzeniu, jakiegokolwiek dalsze rozważania nie miałyby żadnego uzasadnienia. Tym niemniej, choć w orzecznictwie podkreśla się, że co do zasady kryteriów rażącej niewdzięczności nie mogą spełnić czyny wymierzone przeciwko osobie trzeciej, choćby

---

31 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 1997 r., I CKN 117/97, LEX nr 137781; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 11 października 2012 r., I ACa 262/12, POSP; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 14 kwietnia 2005 r., I ACa 60/05, Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych 2006, z. 10, poz. 35; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 22 listopada 2005 r., VI ACa 527/05, „Rejent” 2005, nr 11, s. 156.

32 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 grudnia 2005 r., II CK 265/05, LEX nr 707399.

33 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 marca 2000 r., II CKN 810/98, LEX nr 50880.

34 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 26 września 2000 r., III CKN 810/2000, Lex Polonica nr 381977; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 25 marca 2010 r., I ACa 30/2010, Lex Polonica nr 2789165.

35 Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 15 lutego 1994 r., I ACR 684/93, „Wokanda” 1994, nr 11, s. 51.

36 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 17 listopada 2011 r., IV CSK 113/11, LEX nr 111109.

37 Por. tamże; także wyrok Sądu Najwyższego z 12 maja 1998 r., II CKN 729/97, Legalis.

38 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2014 r., I CSK 493/13, LEX nr 1537258.

nawet były one przykre dla darczyńcy³⁹, jednak inaczej jest w sytuacji, w której działania kierowane wobec osoby trzeciej w rzeczywistości godzą także w darczyńcę⁴⁰. Innymi słowy ograniczenie się do literalnej jedynie wykładni analizowanego artykułu prowadziłoby do zbyt wąskiego zawężenia możliwości odwołania darowizny w przypadku, gdy zachowanie obdarowanego wprawdzie jest skierowane bezpośrednio na inną osobę, ale konsekwencje jego postaw, ze względu na cel darowizny i bliskie relacje, jakie wiążą darczyńcę z osobą bezpośrednio dotkniętą rażąco niewdzięcznym zachowaniem obdarowanego, dotyczą wyraźnie darczyńcę⁴¹. Warto dodać, że owe „bliskie relacje” niekoniecznie dotyczyć będą więzów rodzinnych, tzn. ani nie muszą się do nich ograniczać, ani ich determinować. Najistotniejsze jest bowiem w tym kontekście istnienie więzów uczuciowych, a nie prawnych⁴², co wydaje się jak najbardziej uzasadnione ze względu na fakt, że skoro negatywna postawa obdarowanego ma tak mocno oddziaływać na darczyńcę, osoba trzecia, w którą jest ona wymierzona, musi być mu bliska uczuciowo – w przeciwnym razie z pewnością by go nie dotknęła.

Swego czasu powstała natomiast w orzecznictwie pewna rozbieżność interpretacyjna w kwestii ukierunkowania intencji, z jaką powinien działać obdarowany wobec osoby bliskiej darczyńcy. Pojawiły się bowiem orzeczenia, w których wymagano, aby obdarowany działał z zamiarem oddziaływania na darczyńcę⁴³ albo wprost pokrzywdzenia go⁴⁴. W innych orzeczeniach reprezentowane jest jednak stanowisko odmienne⁴⁵, w niektórych wyrokach znajdujemy nawet bezpośrednie odniesienia i krytykę opinii uznających konieczność przedmiotowego wykorzystania osoby bliskiej darczyńcy jako celu pośredniego zmierzającego jedynie do pokrzywdzenia darczyńcy. I tak choćby w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r. podkreślono: „Nie sposób również zaaprobować takiej wykładni przepisu art. 898 § 1 k.c., którą zdaje się prezentować sąd okręgowy, a opierającej się na założeniu, że zachowanie obdarowanego w stosunku do osób bliskich darczyńcy tylko wtedy może być uznane za rażącą niewdzięczność względem darczyńcy, kiedy podejmowane jest przeciwko takiej osobie w celu dokuczenia w ten sposób darczyńcy. Taki kierunek wykładni, zakładający konieczność zamierzonego wykorzystania osoby trzeciej jako środka do zadania bólu czy dokuczenia darczyńcy, nie jest prawidłowy. Dopuszczalność uznania za rażącą niewdzięczność postępowania obdarowanego w stosunku do osoby trzeciej wiązać należy z tym, aby działania te dotyczyły również darczyńcę, a nie z tym, aby były kierowane przeciwko osobie trzeciej z myślą o pogwałceniu w ten sposób darczyńcy”. Z kolei w wyroku z 6 sierpnia 2014 r. czytamy: „Nie muszą to jednak być, jak uznał sąd drugiej instancji, zachowania, w których osoba bliska darczyńcy jest wykorzystana przedmiotowo, jako cel pośredni, którego krzywda ma przysporzyć cierpień darczyńcy i to stanowi zamiar obdarowanego. Rażącą

---

39 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 29 września 1969 r., I CR 458/69, LexisNexis nr 300869; postanowienie Sądu Najwyższego z 29 września 1969 r., III CZP 63/69, LEX nr 6568.

40 Wyrok Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 1998 r., II CKN 688/97, LEX nr 50625; wyrok Sądu Najwyższego z 5 stycznia 1999 r., III CKN 783/98, LEX nr 1214470; wyrok Sądu Najwyższego z 11 marca 2003 r., V CKN 1829/00, LEX nr 121728; wyrok Sądu Najwyższego z 2 grudnia 2005 r., II CK 265/05, LEX nr 707399; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r., I ACa 1022/15, LEX nr 2024133; wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z 3 października 2017 r., IC 851/17, POSP.

41 Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r., I ACa 1022/15, LEX nr 2024133; wyrok Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2014 r., I CSK 493/13, LEX nr 1537258.

42 Por. B. Burian, *Odwołanie darowizny jako sankcja rażącej niewdzięczności*, [w:] *Prace cywilistyczne*, „Acta Universitatis Vratislaviensis”, E. Gniewek (red.), Wrocław 1994, s. 14.

43 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 marca 2003 r., V CKN 1829/00, LEX nr 121728.

44 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 marca 2012 r., V CSK 179/11, LEX nr 1211874; postanowienie Sądu Najwyższego z 29 września 1969 r., III CZP 63/69, LEX nr 6568; wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 1997 r., I CKN 117/97, LEX nr 137781; wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 1999 r., II CKN 600/98, LEX nr 79932; wyrok Sądu Najwyższego z 26 lipca 2000 r., I CKN 919/98, LEX nr 50820; wyrok Sądu Najwyższego z 26 września 2000 r., III CKN 810/00, LEX nr 51880; wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2000 r., II CKN 280/00, LEX nr 52563; wyrok Sądu Najwyższego z 2 grudnia 2005 r., II CK 265/05, LEX nr 707399; wyrok Sądu Najwyższego z 15 czerwca 2010 r., II CSK 68/10, LEX nr 852539.

45 Por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 6 sierpnia 2014 r., I CSK 592/13, LEX nr 1545024; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r., I ACa 1022/15, LEX nr 2024133.

niewdzięczność może stanowić także zachowanie wymierzone w osobę najbliższą darczyńcy, niepodjęte wprawdzie z myślą o samym darczyńcy, lecz obiektywnie naganne i z racji swojego charakteru w sposób oczywisty uderzające w jego dobra i emocje, z czym obdarowany musiał się co najmniej godzić (...)»⁴⁶. Wbrew stanowisku sądu odwoławczego w orzecznictwie podkreśla się (...), że dopuszczalność uznania za rażącą niewdzięczność postępowania obdarowanego w stosunku do osoby trzeciej wiąże się z tym, aby działania te dotyczyły również darczyńcę, a nie z tym, by były kierowane przeciwko osobie trzeciej z myślą o pogwałceniu w ten sposób darczyńcy”.

Z powyższego, jak i z innych orzeczeń sądowych wynika natomiast, że – w omawianym aspekcie – zachowanie się obdarowanego w stosunku do osoby bliskiej darczyńcy „musi być szczególnie naganne”⁴⁷, a możliwość odwołania darowizny „winna być zastrzeżona dla najbardziej drastycznych przypadków”⁴⁸. Oznacza to, że nie każdy przejaw negatywnych zachowań obdarowanego względem osoby bliskiej darczyńcy będzie mógł być uwzględniony przy ocenie rażącej niewdzięczności. Nie ma wątpliwości, że krzywda wyrządzana danej osobie zawsze powoduje cierpienia jej bliskich i sprawia im ból, tym niemniej potrzebna jest zawsze indywidualizacja ocen, których należy dokonywać każdorazowo z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy⁴⁹.

3. Zdrada małżeńska jako rażąca niewdzięczność

Całokształt powyższych rozważań stanowi podstawę do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy zdrada małżeńska może być uznana za przejaw rażącej niewdzięczności prowadzącej do odwołania przez teściów darowizny uczynionej na rzecz synowej bądź zięcia. Nie wydaje się w tym aspekcie, aby jakkolwiek wątpliwość budziła kwestia, że brak wierności godzi w odczucia, potrzeby i dobro drugiej osoby, a nawet że powoduje ból i cierpienie rodziców, których dziecko doznaje takiej krzywdy. Nie oznacza to jednak jeszcze, że stanowi przejaw rażącej niewdzięczności wobec teściów, ta kwestia wymaga bowiem indywidualnej oceny.

Poszukując zatem odpowiedzi na to pytanie w orzecznictwie sądów polskich, należy wyjść od ogólnego stwierdzenia, iż niewierność małżeńska obdarowanego, będąca zawinioną przyczyną rozwodu, nie stanowi sama przez się rażącej niewdzięczności wobec darczyńców (teściów) w rozumieniu art. 898 § 1 k.c.⁵⁰ Owszem zdradę małżeńską uznaje się za rażącą niewdzięczność, tym niemniej zdrada ta może stanowić podstawę odwołania darowizny tylko w przypadku, gdy darczyńcą był jeden z małżonków, a obdarowanym był drugi ze współmałżonków, który okazał się niewierny⁵¹. Taka jest reguła, natomiast – jak wynika z prowadzonych analiz – orzecznictwo zna przypadki, w których, po rozważeniu okoliczności danej sprawy, udzielana w tej materii odpowiedź była bądź negatywna bądź pozytywna. Co miało na to wpływ? Powróćmy do spraw zasygnalizowanych na początku tego studium.

---

46 Por. także R. Trzaskowski, *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, J. Gudowski (red.), wyd. II, WKP 2017, nr 14; A. Janas, *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny...*, M. Frasz, M. Habdas (red.), nr 7.

47 Por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 1998 r., II CKN 688/97, LEX nr 50625, w którym Sąd Najwyższy dopuścił możliwość odwołania darowizny dokonanej na rzecz zięcia, który znęcał się nad córką darczyńcy.

48 Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 16 lutego 2016 r., I ACa 44/16, POSP.

49 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2000 r., II CKN 280/00, LEX nr 52563; wyrok Sądu Najwyższego z 4 lutego 2005 r., I CK 571/04, LEX nr 603740. Por. także S. Babiarz, *Spadek i darowizna...*, nr 12.5; R. Trzaskowski, *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny...*, J. Gudowski (red.), nr 8.

50 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 marca 2012 r., V CSK 179/11, LEX nr 1211874; wyrok Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2014 r., I CSK 493/13, LEX nr 1537258; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r., I ACa 1022/15, LEX nr 2024133.

51 Wyrok Sądu Najwyższego z 11 marca 2003 r., V CKN 1829/2000, LEX nr 121728.

Darowizna gospodarstwa rolnego uczyniona przez państwo M. na rzecz syna i synowej w 2002 r. nie zmieniła nic w dotychczasowych relacjach całej rodziny. Pozwana „była wzorową synową opiekującą się chorowitą teściową, prowadziła gospodarstwo domowe oraz pracowała na gospodarstwie rolnym”. Przerwała nawet swój pobyt za granicą, gdy dowiedziała się, że matka jej męża złamała nogę – wróciła natychmiast, aby się nią zaopiekować. Ta sielanka zaczęła ulegać stopniowej zmianie dopiero po 2007 r., a ostatecznie w 2009 r. pozwana oświadczyła, że wyprowadza się z domu do innego mężczyzny. Ciekawe są kolejne oceny tej sytuacji przez poszczególne instancje sądowe. Najpierw sąd rejonowy uznał, że „zdrada małżeńska mogła stanowić wprawdzie rażącą niewdzięczność wobec męża, ale nie była wymierzona bezpośrednio przeciwko teściom; mogła spowodować u nich tylko dyskomfort psychiczny w sposób niezamierzony, okazjonalny”⁵², ale sąd okręgowy – po apelacji powodów – zmienił zaskarżony wyrok. Uznał bowiem, że „w okolicznościach rozpoznawanej sprawy pozwana dopuściła się wobec darczyńców rażącej niewdzięczności (art. 898 § 1 k.c.). Jej zdrada małżeńska była ciosem dla powodów ceniących wartości rodzinne, funkcjonujących w środowisku wiejskim, tym bardziej że w ich rodzinie nie było rozwodów. Pozwana musiała się w konsekwencji godzić na bolesne przeżycia teściów”⁵³. W takim stanie rzeczy sprawa w wyniku skargi kasacyjnej trafiła do Sądu Najwyższego, który został postawiony wobec zarzutu naruszenia prawa materialnego w postaci błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 898 § 1 k.c. i musiał podjąć decyzję, czy zdrada małżeńska obdarowanej może stanowić czy nie wyraz rażącej niewdzięczności wobec darczyńców. Bowiem – jak podkreślono – „w opisie stanu faktycznego nie wystąpiły inne postacie »zawinionego« postępowania pozwanej”⁵⁴. W wyroku słusznie zauważono, że „niewierność małżeńska godzi w trwałość związku małżeńskiego i jest z natury rzeczy wymierzona przeciwko małżonkowi, a nie przeciwko teściom. Zawarcie związku małżeńskiego z zasady nie stwarza obowiązków wobec dalszej rodziny, chociaż z racji wspólnego zamieszkania mogą powstać między nimi określone więzi”⁵⁵. I w rozpatrywanej sprawie bez wątplenia powstały, w konsekwencji czego „odejściem synowej powodowie byli rozżaleni; doznali wówczas odczucia przykrości i zawodu”⁵⁶. Tym niemniej „przyczyna zdrady małżeńskiej leżała w sferze emocjonalnej, na tle jej zaangażowania uczuciowego w stosunku do innego mężczyzny”⁵⁷ i żaden argument nie potwierdza tego, że była wymierzona względem teściów, a w konsekwencji że stanowiła wyraz rażącej niewdzięczności wobec nich. Decyzja sądu w tej sprawie była zatem jednoznaczna⁵⁸.

Podobnie orzekł Sąd Najwyższy w innej sprawie, w której niewierny okazał się zięć powodów. Szczególnego charakteru tej sprawie ma nadawać fakt, że o pozamałżeńskim dziecku swojego zięcia teściowie dowiedzieli się z gazety gminnej, a gdy zażądali od niego wyjaśnień, doszło pomiędzy stronami do awantury, połączonej także z rękoczynami i wyzwiskami. Pozwanemu chodziło przede wszystkim o to, aby jego żona nie dowiedziała się o zdradzie, jego teściowie jednak przy pierwszej okazji przekazali córce tę wiadomość⁵⁹. Okoliczności te (brak wierności, dziecko i jego ukrywanie) należy, zdaniem sądu, ocenić surowo i wyjątkowo ujemnie, tym niemniej o rażącej niewdzięczności można w tym przypadku mówić jedynie względem żony, a nie wobec teściów. Pozwany z pewnością „naruszył ich uczucia

---

52 Wyrok Sądu Najwyższego z 28 marca 2012 r., V CSK 179/11, LEX nr 1211874.

53 *Ibidem*.

54 *Ibidem*.

55 *Ibidem*.

56 *Ibidem*.

57 *Ibidem*.

58 Sąd Najwyższy odniósł się jednocześnie do stanowiska sądu okręgowego, uznając jego pogląd za „odosobniony” oraz „nieznajdujący potwierdzenia w orzeczeniach Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 1998 r., III CKN 68/97 (niepubl.) i z 11 marca 2003 r., V CN 1829/00 (niepubl.), które mieszczą się w nurcie powszechnie przyjętej wykładni”.

59 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 marca 2003 r., V CKN 1829/2000, LEX nr 121728.

i nadzieje, jakie wiązali z małżeństwem swojego dziecka”⁶⁰, gdy jednak do zdrady doszło pomiędzy małżonkami tworzącymi autonomiczną rodzinę, całkowicie odrębną od rodziny teściów – darczyńców, negatywnych zachowań jednego z małżonków w stosunku do drugiego i ich ewentualnych skutków nie można oceniać w sposób jednakowy i utożsamiać w skutkach w szerszym kontekście, wychodząc poza krąg małżeństwa⁶¹. W rozpatrywanej sprawie po kolejnej awanturze powodowie postanowili odwołać darowiznę. Na nic zdały się przeprosiny pozwanego względem teściów, jego próby pogodzenia się z żoną i walka o niedopuszczenie do rozpadu rodziny – zmuszony był wyprowadzić się z domu i zamieszkać u swoich rodziców. Jednakże Sąd Najwyższy zwrócił szczególną uwagę na tę postawę obdarowanego, która – zdaniem sądu – „łagodzi ostrość surowej oceny zdrady małżeńskiej, której się on dopuścił, i nie pozwala na uznanie, że jego zachowanie stanowi wyraz rażącej niewdzięczności względem darczyńców”⁶².

Te dwie sprawy są przykładem powszechnej praktyki orzeczniczej w Polsce, tym niemniej zdarza się, że sąd, uwzględniając szczególne okoliczności sprawy, orzeka inaczej. Nie oznacza to jednak, że przypadki te są zawsze jednoznaczne i niebudzące wątpliwości. Tak było we wspomnianej wyżej sprawie, w której darczyńca – powód przez lata angażował się bardzo w finansowe utrzymanie rodziny założonej przez córkę, kładąc szczególny nacisk na pomoc jej mężowi oraz darując małżonkom mieszkanie. Gdy jednak w 2009 r. córka ujawniła ojcu, ile krzywd doznała od męża, tenże postanowił odwołać darowiznę. Sąd okręgowy uznał jednak, że „choć niewierność małżeńska, przemoc i alkoholizm pozwanego godziły w żonę pozwanego, to ze swej natury były wymierzone przeciwko niej, a nie przeciwko teściowi”⁶³. Tę ocenę z kolei za wadliwą uznał sąd apelacyjny. Sąd Najwyższy, podejmując się analizy sprawy, zwrócił przede wszystkim uwagę na całokształt zaangażowania powoda w sprawy rodziny córki i na to, że czyniąc darowiznę, chciał przede wszystkim zapewnić jej warunki dla prawidłowego funkcjonowania. Pozwany jednak zawiódł pokładane w nim zaufanie, a o tym, jak było ono ogromne i jak wielkie znaczenie miała ta sprawa dla powoda, świadczy fakt, że „córka z obawy o jego zdrowie przez długi czas ukrywała przed nim prawdę o tym, jak traktuje ją mąż, i dopiero gdy wystąpiła o rozwód, zmuszona była poinformować o tym ojca”⁶⁴. Dlatego, choć „w opisanej sytuacji zachowanie obdarowanego wprowadzie wprost godziło w córkę darczyńcy, ale ze względu na cel darowizny zaufanie, jakim darzył go darczyńca, stało się źródłem troski i cierpienia powoda, który widział, że jego dobre intencje i chęć pomocy zostały zupełnie zignorowane przez pozwanego”⁶⁵. Stąd też, jak czytamy w wyroku, w tej sytuacji „niemożność odwołania darowizny stałaby się swoistą nagrodą za niedopuszczalne zachowanie pozwanego, który popadł w alkoholizm i znęcał się nad córką powoda oraz nie interesuje się losem swoich dzieci i samego darczyńcy”⁶⁶.

Jeszcze bardziej wymowna zdaje się być ostatnia z analizowanych tutaj spraw, ze względu na szczególną kwalifikację zdrady, której dopuścił się obdarowany względem swojej żony – córki darczyńców. Otóż, jak była mowa, małżonkowie zamieszkali w nadbudowanej części domu, którego piętro zajmowali darczyńcy – teściowie pozwanego, zaś parter ich syn z rodziną (żoną i dwójką dzieci). Zdrada, której dopuścił się pozwany, prowadząca do rozpadu związku małżeńskiego pozwanego i córki powódki, „nie stanowi »zwykłej« niewierności, jaka jest udziałem wielu małżeństw, a która polega na nawiązaniu relacji przez jednego z małżonków z osobą obcą dla współmałżonka i jego rodziny. Tego rodzaju niewierność, choć zapewne również byłaby bolesna dla powódki, nie stanowiłaby jeszcze przejawu rażą-

---

60 *Ibidem*.

61 Por. tamże.

62 *Ibidem*.

63 Por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2014 r., I CSK 493/13, LEX nr 1537258.

64 *Ibidem*.

65 *Ibidem*.

66 *Ibidem*.

cej niewdzięczności pozwanego wobec niej”⁶⁷. Tymczasem pozwany dopuścił się zdrady nie z „kimkolwiek”, ale z mieszkającą na parterze żoną syna powódki, bratową swojej żony. W wyniku tej zdrady rozsypała się cała rodzina, rozpadły się dwa małżeństwa, a sama powódka, bardzo mocno emocjonalnie związana z rodziną, „bezsilnie obserwowała upadek małżeństw swoich dzieci i cierpienia swoich wnuków”⁶⁸. Cały ten dramat rozegrał się „na jej oczach”, a jego sprawcą był człowiek, którego powódka obdarzyła ogromnym zaufaniem i traktowała jak syna. Co więcej pozwany niby próbował ratować małżeństwo i zapewniał, że jego romans jest już zakończony (informując o tym kochankę w obecności żony), ale po kilku miesiącach okazało się, że ta relacja trwa nadal. Dlatego, biorąc pod uwagę cel darowizny, zaufanie, jakim powódka obdarzyła pozwanego, oraz szczególną kwalifikację zdrady, sąd apelacyjny uznał odwołanie darowizny za uzasadnione.

Wnioski

Analiza kilku tylko wybranych spraw rozpatrzonych w sądach powszechnych pozwala na ogólne stwierdzenie, że zdrada małżeńska jako taka nie jest argumentem na rzecz odwołania darowizny uczynionej przez teściów. Jest to zgodne z wypracowanym rozumieniem rażącej niewdzięczności, która – co do zasady – powinna być skierowana przeciwko darczyńcy, a nie innym osobom, choćby bardzo mu bliskim. W konsekwencji zdrada małżeńska jako uderzająca przede wszystkim w zdradzanego małżonka nie wchodzi sama z siebie w zakres aplikacyjny art. 898 § 2 k.c. Nie oznacza to jednak, że zasada ta nie dopuszcza wyjątków i że literalna wykładnia omawianego artykułu jest jedynie właściwa. Słusznie podkreśla się bowiem, że pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpada zachowanie (działanie lub zaniechanie) obdarowanego skierowane bezpośrednio lub nawet pośrednio wobec darczyńcy, które – oceniając rzecz rozsądnie – musi być uznane za wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę⁶⁹. Dlatego jeśli udowodni się, że rażące niewdzięczne postępowanie obdarowanego (tu: zdrada), w konkretnych okolicznościach faktycznych, godziło nie tylko w drugiego małżonka, ale również w darczyńcę, wówczas odmówienie mu prawa do odwołania darowizny byłoby ogromną niesprawiedliwością.

Bibliografia

- Babiarz S., *Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym*, WKP 2019.
- Bączyk-Rozwadowska K., *Glosa do wyroku SN z dnia 28 marca 2012 r., V CSK 179/11*, „Przebieg Sądowy” 2013/3.
- Burian B., *Odwołanie darowizny jako sankcja rażącej niewdzięczności*, [w:] *Prace cywilistyczne*, „Acta Universitatis Vratislaviensis”, E. Gniewek (red.), Wrocław 1994.
- Czachórski W., *Zobowiązania – zarys wykładu*, Warszawa 1999.
- Dmowski S., *Art. 888*, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I*, G. Bieniek (red.), wyd. 4, Warszawa 2002.
- Gawlik Z., *Art. 888, 898*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna*, A. Kidyba (red.), LEX 2014.
- Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny 2017*, Warszawa 2017.
- Janas A., *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa (art. 765–921(16))*, M. Frasz, M. Habdas (red.), WKP 2018.
- Jezioro J., *Art. 888*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, E. Gniewek (red.), Warszawa 2008.
- Karaszewski G., *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. II, J. Ciszewski (red.), LexisNexis 2014.

---

⁶⁷Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 marca 2016 r., I ACa 1022/15, LEX nr 2024133.

⁶⁸*Ibidem*.

⁶⁹Z. Gawlik, *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny...*, A. Kidyba (red.), nr 7.

- Kosiór M., *Sposoby i skutki odwołania darowizny w prawie cywilnym ze szczególnym uwzględnieniem nieruchomości*, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2015/4.
- Mularski K., *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny*, t. II, *Komentarz. Art. 450–1088*, II, M. Gutowski (red.), Warszawa 2016.
- Rejman S., [w:] *Kodeks cywilny: komentarz, t. 2, ks. 3, Zobowiązania*, J. Ignatowicz (red.), Warszawa 1972.
- Safjan M., *Art. 888, 898*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, K. Pietrzykowski (red.), t. II, wyd. 6, Warszawa 2011.
- Stecki L., *Darowizna*, Toruń 1998.
- Stecki L., *Umowa darowizny*, Warszawa–Poznań 1974.
- Stecki L., [w:] *System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, J. Rajski (red.), t. VII, wyd. 1, Warszawa 2001.
- Trzaskowski R., *Art. 898*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, J. Gudowski (red.), wyd. II, WKP 2017.
- Warcіński M., *Glosa do wyroku SN z dnia 28 marca 2012 r., V CSK 179/11*, Orzecznictwo Sądów Polskich 2013/3/31.
- Warcіński M., *Odwołanie darowizny wykonanej*, Warszawa 2012.